

## SXEDIO.G22

**18.9.1957:** ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΕΓΓΡΑΦΕΤΑΙ ΓΙΑ ΤΕΤΑΡΤΗ ΦΟΡΑ ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ. Ο Γ.Γ. ΤΟΥ ΝΑΤΟ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙ ΝΑ ΜΕΣΟΛΑΒΗΣΕΙ ΠΡΟΤΕΙΝΟΝΤΑΣ 20ΕΤΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΠΟΛΙΤΕΙΑ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΣΤΟ ΝΑΤΟ ΚΑΙ ΜΕ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ ΣΤΟ ΝΗΣΙ

Ενώ ο πρωθυπουργός της Βρετανίας Χάρολντ Μακμίλλαν ετοίμαζε το νέο του σχέδιο που θα υπέβαλλε στους Κυπρίους για τριμερή συγκυριαρχία στην Κύπρο και διατήρηση από την ίδια στρατιωτικής βάσης στο νησί, σε αντικατάσταση του Συντάγματος Ράνιγκλιφ, το οποίο δεν αποδέχθηκαν με κανένα τρόπο Κύπρος και Ελλάδα, ο Έλληνας πρωθυπουργός Κώστας Καραμανλής έδωσε οδηγίες στο μόνιμο αντιπρόσωπο της χώρας στα Ηνωμένα Έθνη Εανθόπουλο-Παλαμά να καταθέσει τη νέα προσφυγή για την Κύπρο-την τέταρτη στην ιστορία του Κυπριακού και την τρίτη από την έναρξη της δράσης της ΕΟΚΑ στην Κύπρο.

Η προσφυγή ήταν σύντομη και αποτελείτο από δύο σκέλη. Με το πρώτο ζητείτο η αναγνώριση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης στον Κυπριακό λαό και με το δεύτερο καταγγέλλονταν οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Κύπρο από μέρους της Βρετανίας.

Ανέφερε στην προσφυγή της η Ελλάδα:

"Η εφαρμογή υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών της αρχής των ίσων δικαιωμάτων και της αυτοδιάθεσης των λαών στη περίπτωση του λαού της νήσου Κύπρου.

Παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και βαναυσότητες της Βρετανικής αποικιακής διοίκησης εναντίον των Κυπρίων".

Επεξηγώντας στις 14 Σεπτεμβρίου 1957 τη νέα προσφυγή της η Ελλάδα κατηγόρησε τη Βρετανία ότι δεν εξεπλήρωσε την απόφαση της προηγούμενης Γενικής Συνέλευσης και πρόσθετε ότι λύση δεν μπορούσε να επιτευχθεί χωρίς τη συγκατάθεση των Κυπρίων.

Η επεξήγηση της θέσης της Ελληνικής Κυβέρνησης έγινε με υπόμνημα στο Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ Νταγκ Χάμμαρσκελντ. Το υπόμνημα χωριζόταν σε δυο σκέλη, όπως και η προσφυγή.

Στο πρώτο μέρος που αναφερόταν στο πολιτικό θέμα, η ελληνική Κυβέρνηση τόνιζε ότι "καμμιά προοδος δεν έγινε προς επίλυση του κυπριακού προβλήματος της απελευθέρωσης του λαού της Κύπρου από την αποικιακή κυριαρχία και της εφαρμογής του δικαιώματος του προς αυτοδιάθεση".

Επίσης γινόταν αναφορά στην εισήγηση της Γενικής Συνέλευσης για καταβολή προσπαθειών προς επίτευξη διευθέτησης του κυπριακού μέσω διαπραγματεύσεων και προστίθετο (Μεταγλώττιση από την ελληνική μετάφραση):

"Καμμιά τέτοια ενέργεια δεν έγινε προς συμμόρφωση προς τη σχετική απόφαση της Γενικής Συνέλευσης... Αντί αυτού πρόταση προς τον σκοπό αυτό που έγινε από τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο απορρίφθηκε απροκάλυπτα από τη Βρετανική Κυβέρνηση".

Στη συνέχεια γινόταν αναφορά στην πρόταση της Βρετανίας για σύγκληση τριμερούς διάσκεψης στο Λονδίνο "ή σε συνδυασμό με το ΝΑΤΟ" και συνέχιζε:

"Η Ελληνική Κυβέρνηση έκρινε ότι δεν είχε το δικαίωμα να εμπλακεί σε διαδικασία που δεν βρίσκεται στη γραμμή που χαράχθηκε από την απόφαση της Γενικής Συνέλευσης και η οποία θα είχε αποτέλεσμα να αποσυρθεί ολικώς ή μερικώς το ζήτημα της Κύπρου από τη δικαιοδοσία και την ευθύνη των Ηνωμένων Εθνών.

Πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι καμμιά λύση του Κυπριακού ζητήματος δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς τη συγκατάθεση του λαού της Κύπρου.

Υπό το φως των αντιλήψεων αυτών η Ελλάδα είναι πρόθυμη να εξακολουθήσει τη συμβολή της προς ειρηνική διευθέτηση του προβλήματος... Στην παρούσα περίπτωση η Ελλάδα δεν αποβλέπει στην εξασφάλιση οποιουδήποτε οφέλους γι' αυτήν. Δεν έχει εγωϊστικές φιλοδοξίες.

Αλλά δεν μπορεί να παραβλέψει τα δικαιώματα

του Κυπριακού λαού. Εκτελώντας την ιερή αυτή ευθύνη η Ελλάδα είναι υποχρεωμένη να αντισταθεί προς οποιανδήποτε ενέργεια που αποσκοπεί να εξυπηρετήσει σκοπούς και βλέψεις που προέρχονται από οποιανδήποτε άλλη πλευρά προς βλάβη της Κυπριακής υπόθεσης".

Στο δεύτερο σκέλος του υπομνήματος επαναλαμβάνονταν οι ισχυρισμοί για βρετανικές "απάνθρωπες ενέργειες, θηριότητες και ακρότητες" εναντίον των Κυπρίων (καθώς συνεχιζόταν ο αγώνας της ΕΟΚΑ και πολλοί συνεχιζόταν να βασανίζονται) εναντίον των Κυπρίων και προστίθετο:

"Μέθοδοι και πράξεις σωματικής και πνευματικής βασάνου εφαρμοζόμενες εναντίον ανθρωπίνων υπάρξεων και καθοριζόμενες από το διεθνή νόμο ως εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας αποτελούν πρόκληση για το βρετανικό λαό, καθώς και για τη διεθνή κοινωνία.

Η Βρετανική Κυβέρνηση, η οποία ασφαλώς δεν συγχωρεί τη χρήση απανθρώπων μεθόδων, αλλά η οποία αναμφισβήτητα φέρει την τελική ευθύνη γι' αυτές, είναι υπεύθυνη για τις πράξεις της αποικιακής της διοίκησης, πράξεις, οι οποίες δεν ανήκουν στην εποχή των Ηνωμένων Εθνών.

Η Γενική Συνέλευση κατά τη μελέτη της υπόθεσης στις λεπτομέρειες της και τις ευρείες επιπλοκές της, μπορεί να βρει την απάντηση στη θλιβερή κατάσταση των θυμάτων και την αγανάκτηση της πολιτισμένης ανθρωπότητας".

Προς υποστήριξη της Ελληνικής προσφυγής πήγαν στις Ηνωμένες Πολιτείες ο υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας Ευάγγελος Αβέρωφ και ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος.

Η μάχη προμηνυόταν σκληρή και πάλι και Ελλάδα και Κύπρος έρριχναν όλο το βάρος τους σε ένα ευνοϊκό ψήφισμα-ισχυρότερο από το προηγούμενο που είχε κερδηθεί με μεγάλο επίσης αγώνα.

Στο λιμάνι της Νέας Υόρκης όπου κατέπλευσε το Βασίλισσα Φρειδερίκη στις **12 Σεπτεμβρίου 1957** ο Μακάριος γνώριζε ότι δεν θα τον ανένεναν επίσημοι

της αμερικανικής Κυβέρνησης. Ήταν τιμητικό, όμως, γι' αυτόν, που τον υποδεχόταν προσωπικά ο Ρεπουβλικάνος γερουσιαστής Τζέϊκομπ, υποστηρικτής της Κυπριακής υπόθεσης. Η συνέχεια ήταν κάτι το πρωτοφανές για τον Αρχιεπίσκοπο, ένα Ιεράρχη που δεν ήταν παρά ένας ηγέτης ενός υπόδουλου νησιού μισού εκατομμυρίου κατοίκων.

Από το λιμάνι σχηματίστηκε πομπή από αυτοκίνητα και κατευθύνθηκε προς το δημαρχείο της Νέας Υορκης, όπου ο Αρχιεπίσκοπος έγινε δεκτός από το δήμαρχο της πόλης Ρόμπερτ Βάγκνερ.

Σε γεύμα που παρέθεσε προς τιμή του ο Σύνδεσμος δημοσιογράφων υπερπόντιου τύπου, ο Αρχιεπίσκοπος παρουσίασε τις κυπριακές θέσεις ενώπιον των ξένων δημοσιογράφων και αργότερα εμφανίστηκε και από την αμερικανική τηλεόραση.

Σε ερωτήσεις, αν δεχόταν ένα κράτος ανεξάρτητο και βάση του NATO στην Κύπρο ο Αρχιεπίσκοπος απάντησε αινιγματικά, χωρίς να κλείει καμιά πόρτα και χωρίς να ανοίγει διάπλατα άλλες, πράγμα που θα του επέτρεπε να παρουσιάζεται ελαστικός και μετριοπαθής:

"Τούτο εξαρτάται εκ της θελήσεως του Κυπριακού λαού. Δεν μας αρέσει η χρήση βάσεων της Κύπρου δι' επιθετικούς σκοπούς. Το ζήτημα των βάσεων εν Κύπρω πρέπει να συζητηθή μετά την λύσιν του πολιτικού ζητήματος της Κύπρου ή όταν συμφωνηθή τοιαύτη βάση δια μίαν λύσιν. Εάν αι βάσεις θα απέβλεπον εις ελευθερίαν, οι Κύπριοι θα ήσαν διατεθειμένοι να τας δεχθούν. Αποδέχομαι μεταβατικήν περίοδον εάν αύτη είναι βραχεία περίοδος αυτοκυβερνήσεως της Κύπρου, ίνα επιτραπή εις τον Κυπριακόν λαόν να αποφασίση κατά πόσον θέλει να γίνη ανεξάρτητον κράτος, εντός της Κοινοπολιτείας ή να ενωθή μεθ'ετέρας των χωρών-Ελλάδος ή Τουρκίας".

(Μεταγλώττιση)

"Αυτό εξαρτάται από τη θέληση του Κυπριακού λαού. Δεν μας αρέσει η χρήση βάσεων της Κύπρου για επιθετικούς σκοπούς. Το ζήτημα των βάσεων στην Κύπρο πρέπει να συζητηθεί μετά τη λύση του πολιτικού ζητήματος της Κύπρου ή όταν συμφωνηθεί τέτοια βάση για μια λύση. Εάν οι βάσεις θα απέβλεπαν σε ελευθερία, οι Κύπριοι θα ήταν διατεθειμένοι να τις δεχθούν. Αποδέχομαι μεταβατική περίοδο εάν αυτή είναι βραχεία περίοδος αυτοκυβέρνησης της Κύπρου, για να επιτραπεί στον Κυπριακό λαό να αποφασίσει κατά πόσον θέλει να γίνει ανεξάρτητο κράτος, μέσα στην Κοινοπολιτεία ή να ενωθεί με μια από τις δυο χώρες, - της Ελλάδας ή της Τουρκίας".

Παράλληλα με τις συναντήσεις του Μακαρίου που συνεχίστηκαν με ομιλίες και επαφές για αρκετές ημέρες, άρχισε προσπάθειες για διαφώτιση πάνω στις ελληνικές θέσεις και ο Υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας Ευάγγελος Αβέρωφ.

Η επίσημη του ιδιότητα ως υπουργού του επέτρεπε μεγαλύτερη ευελιξία, ώστε να αποκρούει τις Βρετανικές προσπάθειες που κατέβαλλε ο υπουργός Εξωτερικών της Βρετανίας Σέλγουϊν Λόϊντ που ηγείτο της Βρετανικής αποστολής.

Η πρώτη επιτυχία δεν άργησε να ρθει. Στις **18** Σεπτεμβρίου η Επιτροπή Διαδικασίας του ΟΗΕ συνέστησε, με έντεκα ψήφους υπέρ και τέσσερις αποχές και χωρίς καμιά εναντίον την εγγραφή του Κυπριακού στην ημερήσια διάταξη της Γενικής Συνέλευσης με τον απλό τίτλο "Το Κυπριακό ζήτημα".

Η Γενική Συνέλευση ενώπιον της οποίας παραπέμφθηκε η εισήγηση της Επιτροπής Διαδικασίας την υιοθέτησε στις **20** του μηνός χωρίς καμιά αντίδραση.

Μέχρι να άρχιζε όμως η επίσημη συζήτηση στην Πολιτική Επιτροπή της Γενικής Συνέλευσης το παρασκήνιο οργίασε.

Ο Ευάγγελος Αβέρωφ, παρά την επιτυχία για εγγραφή του Κυπριακού, έστω και με τον απλό τίτλο "Το

κυπριακό ζήτημα" χωρίς αναφορά σ'αυτά που ζητούσαν Κύπρος και Ελλάδα, δεν είχε ψευδαισθήσεις για την επικείμενη μάχη. Αντίθετα είχε πολλές επιφυλάξεις γύρω από μια ενδεχόμενη επιτυχία της προσφυγής. Γνωρίζοντας όλο το παρασκήνιο έγραφε στον Καραμανλή στις 18 Σεπτεμβρίου (Αρχείο Καραμανλή Β τόμος σελ. 422 για την αναμενόμενη στάση των διαφόρων χωρών έναντι της προσφυγής και τις προοπτικές της ίδιας της προσφυγής (Μεταγλώττιση):

" Η Μεγάλη Βρετανία δεν είναι η βαρύτερα κατηγορούμενη όπως ήταν πέρσι. Αντίθετα, αφού εμφανίστηκε διαλλακτική σε πολλά ζητήματα, και εκμεταλλευόμενη την πρόσφατη αναγνώριση ανεξαρτησίας διαφόρων αποικιών της, απέσπασε κατά τη σύνοδο αυτή του ΟΗΕ, πολλούς επαίνους για τον φιλελευθερισμό της και εμφανίστηκε με συμπαθές κύρος. Η πυρκαϊά του Σουέζ έσβησε. Και η μνήμη των Κυβερνήσεων είναι ασθενής...

Η κατάσταση στη Μέση Ανατολή και ιδιαίτερα η υπόθεση της Συρίας τρομάζει πολλούς και νοτιοαμερικανούς φίλους μας ακόμη. Αυτό ευνοεί την ανάπτυξη κλίματος συνδιαλλαγής και χλιαρότητας. Το "απελθέτω το ποτήριον..." λέγεται πιο πρόθυμα όταν κανένας έχει άλλες σοβαρότερες αφορμές για ανησυχίες.

Οι Ινδίες, οι οποίες πέρσι μας βοήθησαν θετικά, φέτος μας δήλωσαν ρητά και επανειλημμένα, ότι δεν μπορούν να αναμειχθούν παρά μόνο αν η Μεγάλη Βρετανία είναι σύμφωνη. Και η στάση των Ινδιών επηρεάζει αρκετές ψήφους ασιατικών χωρών...

Σε περίπτωση αντιδικίας, το μεγαλύτερο που μπορούμε να ελπίζουμε είναι ουδετερότητα των Ινδιών ως έχουν σήμερα τα πραγματά.

Η θέση των Ηνωμένων Πολιτειών, οι οποίες κατευθύνουν ή πάντως επηρεάζουν πολλές ψήφους, είναι επίσης γνωστές: Επιθυμούν και εργάζονται για την επίλυση του Κυπριακού, και συμφωνούν περισσότερο με μας, παρά με τους Τούρκους, αλλά σε καμιά περίπτωση δεν θα φθάσουν στη δημιουργία

ψυχρότητας με τη Μεγάλη Βρετανία και την Τουρκία. Έτσι, από άποψης ΟΗΕ δηλώνουν ότι εάν Ελλάδα, Αγγλία και Τουρκία δεν συμφωνήσουν στη μορφή της απόφασης, θα εργασθούν για τη έκδοση "αχρωμης" απόφασης.

Επικαλέστηκα κάθε δυνατό επιχείρημα υπέρ της άποψης μας και συχνά με πολλή οξύτητα αλλά δεν έκαμψα τους αρμοδίους.

Οι αραβικές χώρες είναι και διχασμένες και θα πάρουν πρώτιστα υπόψη τους τα δικά τους συμφέροντα. Είναι πολύ χαρακτηριστικό το ότι η Αίγυπτος και η Συρία (οι οποίες αναμφισβήτητα θα μας βοηθήσουν στην ουσία) αλλά ενώ έχουν πιεσθεί, αρνήθηκαν κατά τη συζήτηση της εγγραφής του Κυπριακού να εμφανισθούν ως ενδιαφερόμενα μέρη. Και το έκαμαν για λόγους λεπτών σχέσεων με την Αγγλία και την Τουρκία, όπως σαφώς μας άφησαν να εννοήσωμεν οι αντιπρόσωποι τους.

Χαρακτηριστικό επίσης είναι ότι φίλοι μας στενοί όπως ο Ρομούλο των Φιλιππινών και ο Τρουχίλο του Εκουαδάρ, στη γενική συζήτηση, ενώ από τα θέματα που χειρίστηκαν είχαν την ευκαιρία να μιλήσουν για την Κύπρο, ούτε την ανέφεραν.

Όλα αυτά δεν σημαίνουν ότι χάσαμε τους υποστηρικτές μας. Αντίθετα, εκτός από την περίπτωση των Ινδιών, τους διατηρήσαμε όλους, σε αυτούς δε προστίθενται τα νέα κράτη της Μαλαισίας και πιθανότατα της Γκάνα.

Αλλά οι υποστηρικτές μας δεν είναι αρκετοί. Την μάχην θα την δώσουμε με πίστη και με υπερηφάνεια. Το αποτέλεσμα όμως θα εξαρτηθεί από τις ψήφους τις οποίες ο καθένας διαθέτει.

Και ψήφους δεν διαθέτουμε πολλές. Ούτε και οι αντίπαλοι διαθέτουν πολλές. Πολλές διαθέτει η τάση προς μια άχρωμη απόφαση.

Υπό τις συνθήκες αυτές:

Σχέδιο απόφασης μας για αυτοδιάθεση θα καταψηφισθεί πιθανότατα στην Πολιτική Επιτροπή (σχετική πλειοψηφία) πιθανόν δε και στην Ολομέλεια (πλειοψηφία των 2/3). Αυτό παρά κάθε δημαγωγική πίεση

υπέρ "ζωηρής μάχης και ήττας" πρέπει οπωσδήποτε ν' αποφευχθεί. Δεν κλείνει το θέμα της Αυτοδιάθεσης. Μπορούμε να το επαναφέρουμε. Αλλά το επαναφέρουμε τραυματισμένο με την Τουρκία να κρατεί και μέσα και έξω από τον ΟΗΕ, το επιχείρημα ότι τα Ηνωμένα Έθνη καταψήφισαν, απέρριψαν την αυτοδιάθεση. Κάθε υποχώρηση, και αυτή η αναβολή είναι προτιμότερη από μια τέτοια καταψήφιση, άσχετα του ότι εμείς στην αυτοδιάθεση πρέπει να δώσουμε τη μάχη για λόγους αρχής και για λόγους τακτικής.

Πρόταση για ανεξαρτησία, που να μη αποκλείει την αυτοδιάθεση, την οποία θεωρώ πιθανόν ή πάντως ενδεχόμενο να υποβάλει, με δική της πρωτοβουλία, αντιπροσωπεία από τις χώρες που είναι διατεθειμένες ευνοϊκά, δεν είναι δυνατό να υπερψηφισθεί, εφόσον αντιταχθούν σε αυτή οι Ηνωμένες Πολιτείες. Με αποχή των Ινδιών θα την χάσουμε, φοβούμαι και στην Πολιτική Επιτροπή.

Τέτοια πρόταση θα έπρεπε να αποδεχθούμε, αν είμαστε βέβαιοι ότι θα την ψήφιζαν τα **2/3** των μελών. Οντας βέβαιοι ότι δεν θα την αποδεχθούν, δεν πρέπει να την αποδεχθούμε, αλλά για λόγους τακτικής θα πρέπει να την αποδεχθούμε ως εποικοδομητική και κατά βάση που να σέβεται τις αρχές του Χάρτη".

Η συζήτηση της κυπριακής προσφυγής θα καθυστερούσε με όλες τις αισιόδοξες προοπτικές μέχρι το Δεκέμβριο του **1957**.

Έτσι ο Ευάγγελος Αβέρωφ έφυγε από τη Νέα Υόρκη για να επιστρέψει στα καθήκοντα του στην Ελλάδα.

Καθ' οδόν όμως στάθμευσε στο Παρίσι στις **2** Οκτωβρίου, όπου συναντήθηκε με το Γενικό Γραμματέα του ΝΑΤΟ Πωλ Ανρύ Σπάακ με τον οποίο συζήτησε το Κυπριακό.

Ο Σπάακ, που σύμφωνα με απόφαση του ΝΑΤΟ, άρχισε να ενδιαφέρεται για μεσολάβηση στο κυπριακό στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ, είχε πολλά να πει και να συζητήσει με τον Έλληνα υπουργό Εξωτερικών και ιδιαίτερα την επίλυση του κυπριακού στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ, με βάση του ΝΑΤΟ στην Κύπρο και ένταξη της

Κύπρου στη συμμαχία.

Ο Σπάακ ενδιαφέρθηκε να πληροφορηθεί για τις σκέψεις της Ελλάδας για τη σύγκληση νέας τριμερούς διάσκεψης Ελλάδας, Τουρκίας και Βρετανίας.

Όταν συνάντησε την αντίδραση της Ελλάδας στην τριμερή προχώρησε και πρότεινε ανεξαρτησία στην Κύπρο για **20** χρόνια και στη συνέχεια εφαρμογή της αρχής της αυτοδιάθεσης αν ήθελαν οι Κύπριοι.

Η συνομιλία του Αβέρωφ όπως καταγράφεται σε υπόμνημα του που παρατίθεται επίσης στο Αρχείο Καραμανλή είναι πολύ ενδιαφέρουσα (Μεταγλώττιση):

"Σχετικά με τις δικές μας πρωτοβουλίες ο κ. Σπάακ φάνηκε αρκετά διστακτικός λέγοντας ότι νόμιζε ότι από πολλές πλευρές θα συναντούσε επιδοκιμασία αλλά ότι ήταν βέβαιος ότι οι Τούρκοι θα μπορούσαν να αποδεχθούν μόνο εάν μετά τη λήξη της περιόδου ανεξαρτησίας περίπου εικοσαετούς, το ζήτημα παρέμενε ανοικτό προς επανεξέταση.

Φυσικά η επανεξέταση δεν θα αφορούσε σε καμιά περίπτωση κατάργηση της ανεξαρτησίας, η παράταση της οποίας ήταν εξασφαλισμένη, αλλά το καθεστώς το οποίο θα εξακολουθούσε αν καταργείτο η ανεξαρτησία. Απάντησα ότι ακριβώς στο σημείο αυτό δημιουργούσε δυσχέρεια αποδοχής της τέτοιας λύσης, διότι εμείς, ενεργούντες εκ μέρους των Κυπρίων, γνωρίζουμε ότι οι Κύπριοι, εάν δοθούν μια περίοδο εικοσαετίας, θα την αποδεχθούν υπό την προϋπόθεση ότι στο τέλος της θα είναι εντελώς ελεύθεροι να αποφασίσουν ό,τι επιθυμούν για την τύχη τους. Αφήκα να φανεί ότι, εάν τα ίδια προτεινόταν για πολύ μικρότερη περίοδο, δηλαδή για δέκα χρόνια ή για το τέλος της περιόδου τριών πλήρων Βουλών, δηλαδή δωδεκαετία, τότε θα έπρεπε να ερωτηθούν οι Κύπριοι μήπως τα αποδέχονται. Γενικά δεν έκλεισα μεν τα όσα προτάθηκαν, αλλά σαφώς έδειξα ότι δεν ήσαν από εκείνα που μου φαίνονταν ότι θα γίνονταν ευχερώς αποδεκτά.

Ο κ. Σπάακ αντίθετα τόνισε ότι δεν έβλεπε πως οι Τούρκοι ήταν δυνατό να αποδεχθούν κάτι σχετικό

χωρίς τουλάχιστον μια τέτοια διέξοδο, η οποία σώζει τα προσχήματα. Αντίθετα τόνισε ότι οι Τούρκοι, μέχρι τη στιγμή, επολέμησαν ζωηρά κάθε ιδέα ανεξαρτησίας, λέγοντας ότι αυτή αποτελεί τον ασφαλή δρόμο προς την ένωση, την οποία σε καμιά περίπτωση δεν μπορούν να αποδεχθούν. Μετά (και αφού μου μίλησε για εντελώς απόρρητες πληροφορίες του, ως προς τον προσανατολισμό των βρετανών για εξεύρεση λύσης, προσανατολισμό τον οποίο κατηγορηματικά χαρακτήρισα ως εσφαλμένο και απαράδεκτο, υπέβαλε αρκετές ερωτήσεις για την ανεξαρτησία, μέσα στην Κοινοπολιτεία αλλά με δικαίωμα συμμετοχής του κυπριακού κράτος στο NATO και γενικά ανεξαρτησία βαρυνόμενη με δουλεία, που να έχει σχέση αποκλειστικά και μόνο με θέματα αλλαγής καθεστώτος και εξασφάλισης μειονοτήτων. Και εκεί, το σημείο στο οποίο δεν προόδευσε η συζήτηση ήταν εκείνο του τι θα ορισθεί για το τέλος της περιόδου της ανεξαρτησίας εντός της Κοινοπολιτείας.

Εγώ επέμενα ότι οι Κύπριοι θα πρέπει να είναι ελεύθεροι να αποφασίσουν για την τύχη τους ενώ εκείνος εξηγούσε γιατί νόμιζε ότι οι Τούρκοι δεν θα την αποδέχονταν. Εξήγησα λεπτομερώς στον κ. Σπάακ ότι είναι αδύνατο, όχι μόνο για λόγους εσωτερικούς δικούς μας μόνο, αλλά και για λόγους αποδοχής από τους Κυπρίους να συμφωνήσουμε κάτι ελάχιστο. Τόνισα ότι στην Κύπρο υπάρχει μεγάλη μερίδα αδιάλλακτων, η οποία δεν δέχεται καν αυτές τις λύσεις και ότι συνεπώς δεν θα επιτυγχάναμε τον σκοπό μας ο οποίος ήταν η πραγματική επίλυση του ζητήματος.

Εξήγησα ότι ενώ ήμουν ευχαριστημένος, λόγω της εξέλιξης που επήλθε, ήμουν περισσότερο ανήσυχος, παρά ποτέ, για το τι μπορούσε να συμβεί στην Κύπρο, μετά τη λήξη της συζήτησης στον ΟΗΕ. Εάν η νήσος ειρήνευσε, είπα, είναι διότι όλοι ελπίζουν ότι θα έχουν σύντομα μια τουλάχιστον ανεκτή λύση. Εάν δουν ότι οι ελπίδες διαψεύδονται ότι ο ΟΗΕ εκδίδει π.χ. μια άχρωμη απόφαση, τότε θεωρώ βέβαιο ότι ο αγώνας θα αρχίσει και πάλι και ότι λόγω του

αποδεδειγμένου εξοπλισμού της τουρκικής μειονότητας, ο αγώνας θα εξελιχθεί σε αγώνα αντιποίνων με φόνους και εμπρησμούς μεταξύ των δυο Κοινοτήτων.

Είπα ότι αυτό ήδη φαίνεται να αρχίζει με πρωτοβουλία τουρκική, διότι έγινεν ένας φόνος και εξεργάγησαν δυο βόμβες, η μια από τις οποίες εξεργάγη ενώπιον των γραφείων αγγλικής εφημερίδας που υποστηρίζει τις ελληνικές απόψεις. Ο Διγενής με προκήρυξη του βεβαίωσε κατηγορηματικά ότι είναι ξένος προς τις τρεις αυτές περιπτώσεις. Αλλά ο ίδιος ο Διγενής με άλλη προηγούμενη προκήρυξη εδήλωσε ότι θα επαναλάβει σκληρότερο τον αγώνα εάν πεισθεί ότι δεν δίνεται λύση.

Εάν επαναληφθούν οι εχθροπραξίες στην Κύπρο και αν αυτές λάβουν την προαναφερθείσα μορφή τότε η κατάσταση θα είναι σοβαρότατη, διότι: α) η νήσος θα υποφέρει φρικτά, β) το πρόβλημα θα περιπλακεί ακόμα περισσότερο και η επίλυση του θα είναι ακόμα δυσκολότερη, γ) όταν θα μάχονται Έλληνες και Τούρκοι σε μια γειτονική νήσο, τα πνεύματα θα εξαφθούν τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Τουρκία, ώστε οι σχέσεις θα καταστούν οξύτατες και μέσα σε λίγες εβδομάδες θα καταστεί αναπόφευκτη η διακοπή των διπλωματικών σχέσεων των δυο χωρών. Ολα αυτά θα θέλαμε με κάθε τρόπο να τα αποφύγουμε και γι' αυτό είχαμε κάμει κάθε δυνατή υποχώρηση. Ο κ. Σπάακ συμφώνησε ότι τέτοια εξέλιξη θα ήταν έκτακτα δυσάρεστη. Είπεν ότι στα Ηνωμένα Έθνη δεν θα μπορούσαμε να αναμένουμε τίποτα περισσότερο από μια μη ουσιαστική απόφαση. Οτι στη συζήτηση θα δυσκολευόμαστε πολύ, εάν οι Τούρκοι αποδέχονταν να συμμετάσχουν στην διάσκεψη που προτάθηκε και είμαστε οι μόνοι που αρνούμαστε. Δεν έβλεπε πως, εάν οι άλλοι εκμεταλλεύονταν το γεγονός αυτό, θα μπορούσαμε να πείσουμε ότι έχουμε καλή θέληση. Εξ άλλου η συζήτηση οσονδήποτε και εάν καταβαλλόταν προσπάθεια διατήρησης της σε ψηλά επίπεδα ήταν αδύνατο να μη έχει οξύτητα η οποία θα προκαλούσε φανατισμό και από τον κυπριακό λαό και

στην Ελλάδα και στην Τουρκία.

Τέλος υπήρχαν πολλές χώρες, οι οποίες θα ήθελα να μας βοηθήσουν, δεν μπορούσαν όμως να το πράξουν στον ΟΗΕ, ενώπιον των εχθρών τους και για θέμα που υφίσταται μεταξύ συμμάχων. Τέλος ο κ. Σπάακ είπε ότι θα έλεγε στους Αγγλους ότι από τη συνομιλία μαζί μου είχε πεισθεί ότι η διάσκεψη του Λονδίνου δεν μπορούσε να γίνει. Ο,τι αν καλούνταν οι Κύπριοι, ίσως υπήρχαν μερικές πιθανότητες πραγματοποίησης διάσκεψης, ότι εάν δεν υπήρχε δυνατότητα σύγκλησης της διάσκεψης, λόγω της δικής μας άρνησης, σκεπτόταν να έλθει σε επαφή με τα άλλα δώδεκα μέλη του ΝΑΤΟ, ώστε αυτό είτε εκείνος, εξουδιοτοημένος από αυτά, να απευθύνει έκκληση προς τις Κυβερνήσεις Αγγλίας, Ελλάδας και Τουρκίας να αποδεχθούν λύση με βάση τη δημιουργία κράτους- μέλους της Κοινοπολιτείας, το οποίο θα ήταν μέλος του ΝΑΤΟ, θα εξασφάλιζε πλήρως τα δικαιώματα της μειονότητας και δεν θα μπορούσε να αποχωρήσει από την Κοινοπολιτεία πριν από την παρέλευση είκοσι ετών.

Δεν θα κάμει αναφορά στην υποχρέωση επανασυζήτησης του θέματος μετά το τέλος της εικοσαετίας, αλλά δεν αποκλείεται οι Αγγλοι, αντιπροτείνοντας, να του μιλήσουν γι' αυτό.

Ο κ. Σπάακ αναχωρεί σήμερα για τις Βρυξέλλες και θα επανέλθει στο Παρίσι τη Δευτέρα. Ετσι υποθέτει, είπε, ότι θα έχει να μου διαβιβάσει νεότερα την επομένη εβδομάδα. Εάν αντιλαμβάνομαι σωστά, η πρόθεση του είναι να προβεί σε λεπτομερέστερες βολιδοσκοπήσεις προς τους Τούρκους. Σχεδιάζει να βολιδοσκοπήσει τους Αγγλους, να εξάρει σ' αυτούς ότι η λύση μέσα στην Κοινοπολιτεία τους συμφέρει ιδιαίτερα, να εξάρει ότι συμμετοχή της Κύπρου στο ΝΑΤΟ λύει πολλά προβλήματα και έχοντας τη συγκατάθεση τους, έστω απόρρητα, να πλησιάσει τα υπόλοιπα δώδεκα μέλη του ΝΑΤΟ, βέβαιος πάντως ότι από τα ευρωπαϊκά κράτη θα έχει ενθουσιώδη υποστήριξη".

